

Sygn. akt IV Ca 1843/12

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013r.

Sąd Okręgowy Warszawa Praga w W. IV Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Paweł Iwaniuk

Sędziowie SO Beata Janiszewska (spr.)

SO Marcin Łochowski

Protokolant Martyna Perzyńska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 października 2013r. w W.

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Prokuratury Rejonowej w Ostrołęce

przeciwko B. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Wołominie

z dnia 20 lipca 2012 r., sygn. akt I C 394/10

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. orzeka przepadek na rzecz Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w O. świadczenia w łącznej kwocie 22050 (dwadzieścia dwa tysiące pięćdziesiąt) złotych, składającego się ze spełnionych na rzecz B. B. i niezwróconych przez nią świadczeń, określonych w punktach I (pierwszym), II (drugim), III (trzecim), IV (czwartym), VI (szóstym), IX (dziewiątym) i X (dziesiątym) wyroku Sądu Rejonowego w Ostrołęce, II Wydział Karny, wydanego w dniu 31 stycznia 2005 roku, w sprawie II K 69/04;

2. zasądza od B. B. na rzecz Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w O. kwotę 22050 (dwadzieścia dwa tysiące pięćdziesiąt) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 13 listopada 2013 roku do dnia zapłaty

3. w pozostałym zakresie oddala powództwo;

4. nakazuje pobrać od B. B. na rzecz Skarbu Państwa – Kasy Sądu Rejonowego w Wołominie kwotę 1102,80 (jeden tysiąc sto dwa złote i osiemdziesiąt groszy) złotych tytułem kosztów procesu;

II. w pozostałym zakresie oddala apelację;

III. nakazuje pobrać od B. B. na rzecz Skarbu Państwa – Kasy Sądu Rejonowego w Wołominie kwotę 1102,80 (jeden tysiąc sto dwa złote i osiemdziesiąt groszy) złotych tytułem kosztów procesu w instancji odwoławczej.

**Sygn. akt IV Ca 1843/12**

# UZASADNIENIE

Apelacja jest zasadna.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji oraz dokonaną przez ten Sąd ocenę dowodów, w związku z czym nie zachodzi potrzeba powtórzenia poczynionych już ustaleń (postanowienie SN z 26.04.2007 r., II CSK 18/07, Lex 966804).

Za nietrafny należy uznać zarzut naruszenia art. 56 k.p.c. w zw. z art. 67 § 2 k.p.c. przez „zaniechanie zawiadomienia organu, na rzecz którego prokurator wytoczył powództwo (...)”. Po pierwsze bowiem, zawiadomienie takie nastąpiło w dniu 3 września 2009 r. (k. 9). Po drugie natomiast, Prokurator wytacza powództwo w sprawie o orzeczenie przepadku przedmiotu świadczenia niegodziwego nie w interesie Skarbu Państwa, lecz w interesie publicznym. Nie zachodziły więc podstawy do stosowania powołanych wyżej przepisów.

Skuteczne okazały się zarzuty naruszenia przez Sąd I instancji przepisów postępowania (art. 72 § 2 i art. 195 § 1 k.p.c.) przez przyjęcie, że w sprawie zachodzi współuczestnictwo konieczne, z uwagi zatem na niewskazanie przez Prokuratora Rejonowego w charakterze pozwanych osób, które spełniły na rzecz B. B. świadczenie niegodziwe, powództwo powinno być oddalone. To stanowisko Sądu I instancji, niepodzielone przez Sąd Okręgowy, spowodowało w konsekwencji naruszenie normy wywodzonej z art. 412 k.c., przejawiające się w oddaleniu powództwa mimo spełnienia przesłanek uzasadniających częściowe jego uwzględnienie.

Trafnie Sąd I instancji wskazał na odmienność obecnej (po nowelizacji art. 412 k.c. dokonanej z dniem 1 października 1990 r.) konstrukcji prawnej przepadku przedmiotu świadczenia. Wyraża się ona następowaniem przepadku przedmiotu świadczenia niegodziwego nie z mocy prawa, lecz wskutek konstytutywnego orzeczenia Sądu. Bez wątplenia także rozstrzygnięcie o przepadku oddziałuje na treść istniejącego uprzednio między stronami stosunku prawnego. W ocenie jednak Sądu Okręgowego niezasadne jest stanowisko, że orzeczenie przepadku przedmiotu świadczenia wchodzi w rachubę jedynie w razie jednoczesnego pozwania obu stron stosunku prawnego, pozostających współuczestnikami koniecznymi po stronie pozwanej.

Takie stanowisko, nawet jeśli uznać je za konstrukcyjnie najbardziej poprawne (powodujące równoczesne ukształtowanie sytuacji prawnej obu stron stosunku zobowiązaniowego), prowadziłyby w praktyce do skutków, których nie sposób pogodzić z celami stosowania art. 412 k.c. Zachodzą bowiem niejednokrotnie sytuacje, w których nie istnieje możliwość ustalenia drugiej strony stosunku prawnego, w ramach którego doszło do spełnienia świadczenia niegodziwego. Tytułem przykładu warto powołać sytuacje obrotu narkotykami oraz czerpania korzyści z cudzego nierządu. Możliwość ustalenia jedynie osoby np. handlarza narkotykami (a nie jego kontrahentów) lub stręczyciela (a nie klientów) wykluczałaby w tych przypadkach orzeczenie przepadku przedmiotu świadczenia, warunkowanego rzekomo koniecznością pozwania obu stron stosunku prawnego. Takie praktyczne skutki poglądu reprezentowanego przez Sąd I instancji nie mogły być zaaprobowane. Wbrew bowiem ratio legis wprowadzenia art. 412 k.c. dochodziłoby do ograniczenia zakresu stosowania tego unormowania do pewnej kategorii sytuacji, podczas gdy inne, rażące społecznie przypadki pozostawałyby poza sferą rzeczywistej możliwości reakcji ze strony prawa cywilnego.

Mając na uwadze m.in. ten aspekt stosowania art. 412 k.c., Sąd Okręgowy nie podzielił reprezentowanego w nauce prawa i zaaprobowanego przez Sąd I instancji stanowiska, że z uwagi na kształtujący charakter orzeczenia, po stronie pozwanej zachodzi współuczestnictwo procesowe konieczne. Niewątpliwie jest wprawdzie, że konstytutywnym orzeczeniem Sądu dochodzi w tym przypadku do ingerencji w stosunek prawny, powstały w związku ze spełnieniem świadczenia niegodziwego. Skoro jednak sam stosunek „pierwotny” był dotknięty nieważnością, orzeczenie Sądu odnosi się jedynie do zobowiązania powstałego z tytułu nienależnego świadczenia. Zdaniem Sądu Okręgowego nie jest więc wykluczone odrębne orzekanie o przepadku świadczenia uzyskanego przez jedną stronę tego stosunku prawnego, a w konsekwencji - o zasądzeniu od niej stosownego świadczenia na rzecz Skarbu Państwa. Stosownie do okoliczności, w szczególności do tego, czy udało się ustalić drugą stronę stosunku prawnego, Prokurator decyduje o

podmiotowym ukształtowaniu strony pozwanej w procesie o orzeczenie przepadku przedmiotu świadczenia. Takie stanowisko znajduje oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym za przeszkodę w rozstrzygnięciu sprawy nie uznaje się faktu pozwania przez Prokuratora tylko jednej strony stosunku prawnego.

Z przedstawionych wyżej przyczyn Sąd Okręgowy uznał za zasadne zarzuty apelacji i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. rozstrzygnął o zmianie zaskarżonego wyroku. Spełnienie przesłanek określonych w art. 412 k.c. nie budziło wątpliwości. Pozwana świadomie, dążąc do uzyskania korzyści majątkowej, dopuściła się rażących zachowań, za które została skazana wyrokiem karnym. Postępowanie pozwanej cechowało się dużą społeczną szkodliwością, wynikającą z podważenia zaufania do legalności działania instytucji państwowych lub finansowych. Jej kontrahentom także należy przypisać świadome spełnienie świadczenia w zamian za dokonanie czynu zabronionego, podejmowanego w celu niegodziwym. Jest bowiem oczywiste, że do ukształtowania korzystnej dla siebie sytuacji prawnej, polegającej na uzyskaniu świadczeń emerytalnych, rentowych, określonego rozstrzygnięcia sprawy sądowej lub osiągnięcia środków pieniężnych z instytucji finansowej, można dążyć jedynie metodami zgodnymi z prawem, a nie zdając się na „załatwienie sprawy” za pomocą „znajomości” lub łapówki. Skuteczność działań pozwanej pozostawała bez znaczenia dla ich oceny prawnej, dokonanej z punktu widzenia spełnienia przesłanek stosowania art. 412 k.c. Powództwo co do zasady podlegało zatem uwzględnieniu.

Częściowe oddalenie powództwa było natomiast uzasadnione ustalonymi także przez Sąd I instancji okolicznościami uprzedniego wyegzekwowania od pozwanej dwu kwot (4000 i 5900 złotych), o których zasądzenie Prokurator Rejonowy wystąpił również w niniejszej sprawie. Nałożenie na pozwaną obowiązku zapłaty na rzecz Skarbu Państwa określonych kwot ma dotyczyć świadczeń, którymi dysponuje wzbogacony (z zastrzeżeniem art. 412 zd. 2 k.c.). Co dotyczy wskazanych wyżej kwot trzeba natomiast przyjąć, że powódka nie pozostaje już wzbogacona. W toku bowiem postępowania egzekucyjnego zwróciła łącznie sumę 9900 złotych, będącą przedmiotem jej uprzedniego wzbogacenia. W tym zatem zakresie żądanie pozwu podlegało oddaleniu.

Ponieważ wyrok został zaskarżony w całości, w opisanej wyżej części, w której zachodziły podstawy do oddalenia powództwa, także apelacja była niezasadna i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Częściowa zmiana zaskarżonego wyroku w punkcie dotyczącym oddalenia powództwa uzasadniała również rozstrzygnięcie o kosztach procesu przed Sądem I instancji. Zachodziły bowiem podstawy do obciążenia pozwanej (stosownie do stopnia uwzględnienia powództwa) obowiązkiem uiszczenia opłaty, od której uiszczenia zwolniony był Prokurator Rejonowy. W takim samym stopniu należało obciążyć pozwaną równowartością opłaty, której nie wniósł Prokurator Rejonowy w związku z wystąpieniem z apelacją.

Wymaga podkreślenia, że cennym wzbogaceniem wywodów uzasadnień orzeczeń pozostają zawsze odwołania do wypowiedzi orzecznictwa Sądów oraz stanowisk nauki prawa. Z tego punktu widzenia z aprobatą należy ocenić nawiązanie w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku do aktualnych trendów reprezentowanych w doktrynalnej wykładni art. 412 k.c. Wniosku tego nie podważa zajęcie przez Sąd Okręgowy stanowiska odmiennego od przyjętego przez Sąd I instancji. Budzi jednak wątpliwości taka praktyka formułowania motywów uzasadnień orzeczeń, w której mimo wykorzystania obszernych fragmentów cudzych stanowisk, nie zaznacza się, że stanowią one przytoczenie wypowiedzi konkretnych autorów, oraz nie określa się wykorzystywanego źródła. Wobec treści art. 4 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r., poz. 90, Nr 631 ze zm.), praktyka ta – w razie dalszego wykorzystania fragmentów uzasadnienia - może prowadzić do ryzyka naruszeń praw autorskich osób, których wypowiedzi zostały wykorzystane w formułowaniu pisemnych motywów wyroku.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji wyroku.